

EX-100 02/06-2017, generell informasjon**Emnekode:** EX-100**Emnenavn:** Examen philosophicum**Dato:** 02/06-2017**Varighet:** 09:00-14:00**Tillatte hjelpemidler:** Ingen**Merknader:**

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym. Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Velg et alternativ Ja Nei

Besvart.

1 EX-100 02/06-2017 filosofihistorie

Besvar én av følgende to oppgaver:

Oppgave 1:

Redegjør for hvordan Descartes kommer fram til "*jeg tenker, altså er jeg til*". Redegjør deretter for hvilken rolle Guds eksistens spiller for vår erkjennelse av verden.

Oppgave 2:

Redegjør for Aristoteles sitt syn på forandring og de fire årsaker.

Skriv ditt svar her...**Oppgave 1**

Descartes' erkjennelsesteori er bedre kjent under navnet den metodiske tvil. I denne metoden bruker Descartes tvil for å komme fram til det mest grunnleggende ved vår erkjennelse. Han sier at alt det finnes den minste tvil om at ikke er sikkert må forkastes. Et eksempel på dette er sansene våre, for de kan bedra oss. Det han til slutt sitter igjen med er at man ikke kan tvile på at man tenker, fordi tvil er tenking. Han formulerer derfor setningen "jeg tenker, altså er jeg til", også kalt cognito-setningen.

Metoden hans er tredelt:

Tvil - setter spørsmålsteget ved alt, kan en egentlig være helt sikker på at sansene gir sikker erkjennelse?

Visshet - noe stikker seg ut som klart og tydelig, eks: at man ikke kan tvile på at man tenker.

Syntese - setter delene sammen igjen slik at det er et fenomen, og ikke et problem - cognito-setningen.

Descartes leter videre etter andre ting som mennesket oppfatter intuitivt som sikkert, slik som cognito-setningen, og kommer fram til Gud. Mennesket har en klar og tydelig tanke om at det finnes noe fullkomment. Descartes tenker at noe ufullkomment, slik som mennesket, ikke kan ha skapt oppfatningen om noe fullkomment. Bare noe fullkomment kan ha skapt denne ideen, og en må derfor anta at noe fullkomment eksisterer, og her mener han Gud. Vi må også anta at Gud har gitt mennesket ideen om at han eksisterer. Hvordan har han gjort dette?

Her kommer Descartes' tanke om fornuftens lys inn i bildet, som kan minne litt om Sokrates' tanke om sannhetens lys. Descartes mener at fornuftens lys er avskinn i fra Gud, og at en må ha dette lyset over tankene sine dersom ting skal fremstå som klart og tydelig. Hvis en ikke har det vil tankene våre være skygget, som gjør at ting ikke blir klart og tydelig, og da kan man heller ikke vite om noe er sikkert.

Descartes mener at Gud ikke vil villed oss med fornuftens lys, ettersom han er fullkommen. Derfor sier han at jo klarere og tydligere noe er i ens tanker, jo virkeligere må det være. Derfor vil det man sanser rundt seg være virkelig, dersom det er klart og tydelig i sinnet. Vi må altså ha hjelp fra Gud for å få erkjennelse av verdenen rundt oss.

Descartes er rasjonalist, som vil si at han mener at fornuften er veien til erkjennelse, noe som kommer fram her ved at en trenger fornuftens lys for å få viten om erkjennelse.

Besvart.

2 EX-100 02/06-2017 etikk

Gjør én av følgende to oppgaver, altså *enten* (1) *eller* (2).

(1) Gjør først rede for de viktigste begrepene i Kants etikk, med vekt på det kategoriske imperativ og autonomi. Forklar så hvorfor det, ifølge Kant, aldri kan være moralsk riktig å lyve. Ville Aristoteles ha vært enig med Kant i dette? Er *du* enig? Begrunn svarene.

(2) Gjør først rede for de viktigste begrepene i Utilitarismen, med vekt på begrepet velferd/ lykke og prinsippet om likhet. Forklar så hvorfor det, ifølge de såkalte regelutilitaristene, kan være moralsk riktig å favorisere sine nærmeste. Er du enig i dette? Begrunn svaret.

Skriv ditt svar her...**Oppgave 1**

Kant har en deontologisk etikk, der en tenker at det finnes lover/plikter mennesket må følge for å handle rett.

Autonomi vil si at mennesket er fritt og at det gir seg selv lover. Kant mener at mennesket er fritt i moralsk forstand, altså at det er fritt til å gi seg selv lover og å følge disse lovene. Hadde ikke mennesket vært fritt i moralsk forstand hadde det ikke vært noe vits i å utvikle plikter, det hadde ikke vært vits å undre seg over hva som er rett og galt, for vi hadde ikke hatt noe valg å ta.

Kant mener at pliktene mennesket skal følge kommer fra moralloven. Moralloven kommer fra fornuften vår, og at den "bor" i mennesket. Den henger sammen med autonomien vår, fordi det er moralloven i oss som gir oss lovene.

Kant har formulert moralloven i det kategoriske imperativ, som er universale "du skal" setninger. To sentrale formuleringer av moralloven er:

1. Maksimen (handlingsregel) din skal kunne gjøres til en allmenn lov.
2. Du skal aldri bruke andre og deg selv bare som et middel, men også som et mål i seg selv. Denne formuleringen sier noe om enkeltindividets autonomi og verdi.

Et eksempel på den første formuleringen er at dersom du velger å snike på bussen, så innebærer dette at alle kan snike på bussen. Dette ville vært ulønnsomt for kollektivtransporten og en risikerer at en måtte ha stoppet å ha det som et tilbud. Hvis du derimot betaler for deg på bussen, viser du at du vil at det skal være en allmenn lov at alle betaler for seg. Dette er en maksime man kan ønske å gjøre til en allmenn lov.

Et eksempel på den andre formuleringen er at dersom du går til frisøren for å klippe deg, og ikke betaler henne, bruker du henne bare som et middel for å få klippet håret ditt. Hvis du derimot betaler henne for klippen bruker du henne også som et mål i seg selv, ved å respektere hennes autonomi og yrke.

I følge Kant vil det alltid være galt å lyve fordi en løgn krenker den du lyver for sin autonomi. Eks: Jeg ønsker å kjøpe røyk, men har ikke nok penger. Jeg spør en venn om penger for å kjøpe en skrivebok til ex.phil forelesningene, og vennen min låner meg pengene. Her bruker jeg personen som et middel for å oppnå noe, og ikke som et mål i seg selv. Handlingen er derfor gal. Et annet problem med å lyge er at det ikke bør gjøres til en allmenn lov. Dersom det er greit å lyge, og en derfor aldri vet om folk forteller sannheten, vil det være vanskelig å leve sammen i et samfunn.

Aristoteles ville nok vært enig med Kant dersom ærlighet er en dyd. Dersom ærlighet er en dyd ville det skade sjelen å lyge, og det ville da vært en dårlig handling. En ville heller ikke ha handlet for dydens egen skyld, noe som for Aristoteles kjennetegner en god handling. En må handle dydig for å kunne realisere seg selv, og å lyve vil ikke bidra til denne realiseringen. Det ville vært motsatt dersom å være uerlig var en dyd, men jeg kan ikke se for meg et godt samfunn som ville ha idealisert slike dyder.

Personlig synes jeg at man i prinsippet ikke bør lyge, fordi det ofte får et dårlig utfall, men at en også bør tenke over konsekvensene. Dersom venninnen din har dårlig selvtillit og blir glad av å høre at hun ser bra ut, selv om du egentlig ikke synes det, så bør en fortelle en liten hvit løgn. En bør derimot ikke lyge dersom hun går med en kjole som er alt for kort og det er fare for at hun kan bli glodd på/ledd av på byen, ettersom dette vil få henne til å føle seg trist, og eventuelt sur fordi en løy.

Besvart.